

VEREM: SANATLA İLGİLİ OLDUĞU SANILAN HASTALIK

Verem veya tüberküloz, ülkemizde ince hastalık olarak da bilinir. Fransa ve İngiltere krallarının, veremlileri Kraliyet Dokunuşu ile iyileştirdiğine inanılırdı.

Tüberkülozun tedavisi binlerce yıl boyunca bulunamadı

Mısır mumyaları incelenirken, 5000 yıl önceye ait bazı mumyaların o dönemlerde tüberkülozdan ölen kişilere ait olduğu görüldü. Tüberkülozun 9 bin yıl önce Neolitik Dönem’de de var olduğunu gösteren bazı çalışmalar var. Tüberkülozun ilk olarak ne zaman ortaya çıktığı tam olarak bilinmiyor. Bu konuda DNA analizlerine dayanan yeni bir çalışmanın sonuçları 2014’te Nature Dergisi’nde yayınlandı. Bu çalışmayı yayınlayanlar, tüberkülozun 6 bin yıldan daha kısa bir süre önce insan ölümlerine neden olduğunu öne sürdü. Antik Yunan döneminden kalan belgelerde, tüberkülozdan bahseden ilk doküman M.Ö. 460 yılına aittir. Hipokrat bu hastalığın, o dönemde çok sayıda ölüme neden olduğunu ve gençlerde daha sık rastlandığını yazmıştı. Tüberkülozun genellikle ölüme sonuçlandığını da vurgulamıştı. Aristo, tüberkülozun bulaşıcı olduğunu söylese de genel kanaat hastalığın kalıtsal olduğu şeklindeydi.

Fransa’da kralın, verem hastalarını dokunarak iyileştirdiğini anlatan tablo

Kralların, tüberküloz hastalarını dokunarak iyileştirdiği inancı

Avrupa’da 1600’lerde başlayıp iki yüzyıl süren tüberküloz salgını, çok sayıda insanın ölümüne neden oldu. Avrupa halkı, birkaç kez veba salgını geçirdiği için tüberkülozu da Büyük Beyaz Veba olarak adlandırdı. Avrupa’da nüfus çok artmıştı ve kentler çok kalabalıktı. Kıtılık vardı ve kalabalık nedeniyle temizlenemeyen sokaklarından lağım akıyordu. Açlık ve kirlilik tüberkülozun yayılmasına neden oldu. İngiltere ve Fransa kralları 1550’lerden itibaren, “Dünyevi ve dini konularda tanrının temsilcisi” sayılmaya başlanmıştı. Halk, kilisenin ve rahiplerin tüberküloz salgınına önleyemediğini görünce krala umut

bağladı. Kralın tanrı tarafından yetkili kılındığı inancını pekiştirmek isteyen kralın yakın çevresi, salgını fırsat olarak değerlendirdi. Kralların yakın çevresi, kralın tüberküloz hastalarına dokunarak şifa dağıttığı seanslar düzenledi. Kraliyet dokunuşu denilen seansın ardından kralın adamları halka, kralın dokunduğu tüm hastaların iyileştiğini anlatırdı. Fransa kralı olan IV. Henry (aynı zamanda Neverra Kralı III. Henry'dir), yardım isteyen hasta sayısı artınca dışarı çıkıp onlara dokunurdu. Tüberkülozlu sayısı çok artınca, haftada bir gün kraliyet dokunuş seansı yapmaya başladı. Kralın başhekimi A. Laurens, kralın dokunduğu hastaların yarısının üç gün içinde tüberkülozdan kurtulduğunu anlatırdı. İngiltere'de ise Anglikan Kilisesi'nin düzenlediği seremonilerde kral, tüberkülozlu hastalara dokunur ve onlara birer adet 10 şilin değerinde altın para verirdi. Kraliyet dokunuşunun hastalara hiçbir yararı olmadığı bilindiği halde bu alışkanlık 100 yıl kadar sürdü ve sonra terk edildi.

Tüberküloz nedeniyle 1553'te ölen İngiltere kralı VI. Edward

Bazı kral ve sanatçılar da tüberküloza yakalandı

Tüberküloz hastalığına yakalanan bazı kral ve tanınmış sanatçılar da oldu ve bazıları hastalıktan kurtulamayıp öldü. Mısır firavunu IV. Amenofis (Akheneton) ve eşi Nefertiti'nin tüberkülozdan öldüğü kabul ediliyor. İngiltere kralı VIII. Henry'nin oğlu VI. Edward, babası ölünce 9 yaşındayken kral oldu ve 15 yaşında tüberküloza yakalanıp öldü. Fransa kralı IX. Charles, 10 yaşındayken tahta çıktı ve 1574'te tüberküloza yakalanıp öldü. Avrupa'da 1600'lerde başlayan tüberküloz salgını çok sayıda sanatçının da ölümüne neden oldu. Fransız tiyatro yazarı Moliere, borç yüzünden girdiği hapisanede tüberküloza yakalanmıştı ve 1673'te tiyatro sahnesinde iken öksürük krizi ve kanamanın ardından öldü. İtalyan kemancı ve besteci N. Paganini, 1834'te Paris'te

tüberküloza yakalandı ama kısa sürede hastalığı atlattı. Polonya asıllı piyanist ve besteci F. Chopin, 1849'da İskoçya'yı ziyaret ederken tüberkülozdan öldü. Rus yazar F. Dostoyevsky, siyasi nedenle Sibiryada sürgünde iken tüberküloza yakalandı ve 1881'de öksürük nöbeti ve kanamalar sonucunda öldü. Rus hikaye yazarı ve tıp doktoru olan A. Chekhov, genç yaşta tüberküloza yakalanmıştı ve bu hastalık onu 1904'te tekrar yatağa düşürüp ölümüne neden oldu. Tanınmış sanatçıların tüberküloz nedeniyle ölmesi bu hastalığın; hassas, romantik ve sanatçı kişiliğe sahip kişilerde oluştuğu kanısını doğurdu. Bu nedenle ülkemizde, ince hastalık olarak tanındı.

**Tüberküloz basilini bulan
Robert Koch**

Tüberkülozla mücadelede antibiyotikler ve BCG aşısı

Tüberküloz, tüm dünyada çok sayıda ölüme neden olduğu halde tedavisi ve aşısı oldukça geç bulunabildi. Önceleri bulaşıcı olmayıp kalıtsal olduğu sanılan tüberkülozun, bulaşıcı olduğunu J. Villemin 1869'da kanıtladı. Röntgen cihazı keşfedilince hastalığı erken teşhis etme olanağı doğdu. R. Koch, 1882'de tüberküloza neden olan Mycobacterium tuberculosis bakterisini buldu. Koch, tüberküloz basilini bulduğu için 1905'te Nobel tıp ödülünü kazandı. A. Calmette ve C. Guerin adlı iki Fransız, 1906'da tüberküloz aşısını buldu. BCG (Bacille Calmette-Guerin) adı verilen aşı, ilk kez 1921'de Fransa'da insanlar üzerinde denendi ve başarılı olunca diğer ülkelere de ulaştırıldı. Aşıya bu iki Fransız araştırmacının soyadlarının baş harfleri verilmişti. BCG aşısı, II. Dünya Savaşı sonunda tüm dünyaya yayıldı ve milyonlarca insan ölmekten kurtuldu.

Tüberkülozu tedavi eden ilk antibiyotik olan streptomycin, 1944'te kullanıma girdi. Ardından 1952'de isoniazid, 1970'lerde rifampicin, daha sonra ise pyrazinamide ve ethambutol sayesinde tüberküloz önemli ölçüde azaldı.

Tüberküloz, 1980'lerin sonunda yeniden ortaya çıktı. Son 25 yılda ölüm oranı yarıya düşürülse de gelişmekte olan ülkelerde hala ölümlere neden oluyor.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

Tarihte bugün
12 Aralık 1901: Guglielmo Marconi, Atlantik
Okyanusu'nun diğer tarafına ilk telsiz sinyalini iletti